

tomu byla dána možnost, totiž tím, že by se byl vydal bance po uzavřeném příměří od čtyřdohody zákaz tisknouti nové bankovky, či ještě jednodušeji, že by se byly její lisy tiskací začetily. —

Politické obtíže okolkování československých bankovek byly zprvu zcela nepřekonatelné, jelikož jsme neměli dlouho svého území ani pevných hranic, ve kterých se odpoutání musilo provésti. Technické obtíže pak nebyly menší, jelikož k odpoutání měny naší bylo buď potřeba vlastních našich bankovek — což jest až dosud skoro nemožným úkolem, aby totiž bankovky ty nedaly se lehko falšovati — nebo se musily naše bankovky jistě od ostatních rakousko-uherských odlišiti, jako se to stalo nyní okolkováním. Také tyto kolky nemohly býti pořízeny najednou v takové jakosti i v takovém množství, kolik jich k celému odloučení bylo potřeba. Ještě nyní je veliké nebezpečí, že budou kolky ty houfně padělány, jakmile vyšší kurs našich peněz proti ostatním rakousko-uherským bude k tomu dostatečně lákati.

Že je veliké nebezpečí padělání československých kolků na bankovkách rakousko-uherských, o tom již psaly naše listy. V německo-rakouské republice stala se přímo veřejná výzva, aby se padělané naše kolky lepily na bankovky a tak, aby se oběh našich bankovek, který se při okolkování značně zmenšil, zase rozmnožoval. Že toto padělání kolků jest úplně totožné s paděláním peněz vůbec, to nijak naše bezohledné nepřátele ve Vídni nezaráží, ale zločiny takto schvalované a po případě páchané, jistě těžko by poškodily naši republiku. Proto nutno okolkování bankovek považovati pouze za prozatímní zařízení a co nejdříve se musí okolkované bankovky hledět směniti za nové bankovky československé. Bankovky pořádně vypravené nelze totiž tak lehko padělati jako pouhé kolky.

2. OSUDNÉ A ZHOUBNÉ SPOJENÍ OKOLKOVÁNÍ BANKOVEK SE ZLEPŠOVÁNÍM MĚNY. OHROŽENÍ STÁTNÍCH FINANCI.

Zákony Rašínovy o okolkování bankovek nesměřují pouze k odpoutání od rakousko-uherské měny, nýbrž jejich působení bude mnohem dalekosáhlejší. Zároveň s okolkováním nařízeno totiž omezení jejich oběhu a učiněny jsou přípravy ke všeobecné majetkové dani ze jmění tím, že se stanoví soupis veškerého jmění všeho obyvatelstva v hranicích Československé republiky bydlícího podle stavu ke dni 1. března 1919. K témuž účelu byl nařízen také soupis všech věřitelských pohledávek, z nichž 50% nesmí se zatím vůbec vypláceti. Z bankovek k okolkování předložených se rovně 50% zadrželo, a sice tak, že se staly úplně

nehybnou nucenou půjčkou státu, ke které věřitel prozatím žádného jiného práva nemá, leč, že z ní za rok dostane nepatrný úrok 1%.

Ovšem oběh bankovek neomezil se okolkováním snad na polovici, jelikož některé bankovky nemohly býti vzaaty z oběhu, na př. bankovky veřejných pokladen nebo pokladen veřejným podobných, sice by se tím ztenčily důchody veřejných hospodářství. Dále se zadržené sumy chudších lidí musí zase vrátiti v okolkováných bankovkách, protože by tím stát musil vésti na miliony drobných účtů dlužných a jelikož chudším lidem by zadrženi polovičky hotovosti bylo dosti těžkou obětí. Hlavní příčinou většího oběhu zůstanou však bankovky drobné (korunové a dvoukorunové), jelikož nebyly vůbec okolkovány a nijak nebyl oběh jejich zmenšen.

Těmito drobnými bankovkami a všemi bankovkami, na které budou po případě lepeny falšované kolký československé, zůstává však československá měna stále ještě připoutána k ostatní měně rakousko-uherské a to tím více, čím by byl větší rozdíl v ceně na prospěch československé koruny. Kdyby ovšem rozdíl ceny nebyl značný, nevyplácelo by se kolký falšovati, ani by nebylo zvláštního popudu, aby se větší měrou hrnuly drobné bankovky do území československého. Rozdíl ceny na prospěch československé koruny se arci dá skoro bezpečně čekat, neboť při okolkování papírových peněz v Československé republice podstatně bylo. Dostanou-li se takto nové bankovky v oběh, ať bankovky drobné nebo falšovaným kolkem opatřené, ze zahraničního území bude tím poškozen nejen stát, nýbrž všichni obyvatelé Československé republiky, jelikož musili sami při okolkování odevzdati polovici svých hotovostí státu, což neplatí pro ty, kteří z cizího území bankovky podloudně nebo zločinně uvedou v oběh do naší republiky.

Proto nelze na úplné odpoutání od rakousko-uherské měny dříve doufat, pokud nebudeme míti svých vlastních pořádně a nenápodobitelně natištěných bankovek, které bychom směnili za (okolkované a drobné) bankovky rakousko-uherské. Bude také záležitosti velmi na tom, kolik se k nám po okolkování dostane ještě cizích bankovek podloudným způsobem, zda-li jsme své finance i své občanstvo příliš nepoškodili předčasným odpoutáním, pokud nemohlo býti úplným a dokonalým (totiž drobné bankovky zůstaly bez kolků a kolký samy pak lze nerozeznatelně padělati). Čím menší bude rozdíl v cenách koruny československé a rakousko-uherské, tím menší bude také lákadlo podloudně rakousko-uherské bankovky vpravovati do našich zemí.

Na podnět ministerstva financí Národní shromáždění rozhodlo se, aby československá koruna byla uměle ve své ceně zvyšována. K tomu směřuje jak zadrženi veliké části bankovek k okolkování předložených, tak i zamýšlená daň ze jmění, ke které přípravou jest přísně prováděný soupis majetku. Bankovky za-

držené při okolkování nesmějí už kolovati, stát jich nesmí použít ke svým pravidelným vydáním a podobně výnosu daně z majetku smí se použít pouze k úpravě měny, tedy zase ke zmenšení množství papírových peněz.

Ministr financí ve své úvodní řeči k valutovým zákonům rozhodně se vyslovil proti „násilné“ devalvaci. Tím prý by „utrpěli všichni ti, kdož před válkou nabyli pohledávek v dobré měně.“ Představoval by si nápravu tak, „že bychom učinili vše možné, aby koruna přišla opět na svoje dřívější niveau, ale poněvadž bychom touto cestou způsobili, že bychom všem těm, kterým říkáme obvykle váleční zbohatlíci, udělali z těch bezcenných korun koruny dobré, musili bychom devalvaci těchto válečných korun provésti velikou dávkou z majetku.“

Na to se musí každý ptáti:

1. Bylo a je možné zameziti, aby všichni ti, kdož před válkou měli a nabyli pohledávek v dobré měně, byli neutrpěli ztráty vůbec?

2. Jest spravedливо a smí stát jediné se starati o to, aby nebyli poškozeni věitelé — třeba to byli věitelé předváleční — či není rovně tak spravedlivé, aby umělým zvyšováním měny netrpěli především dlužníci? Zvláště je-li spravedlivé, aby náhrada poškozeným věitelům po případě šla na útraty ještě více poškozených dlužníků, kteří válečnou nouzí svých předválečných pohledávek úplně pozbyli a ještě se k tomu silně zadlužili!

3. Jest možné pořádně postihnouti válečné zbohatlíky daní z majetku, když se té daně z majetku použije ke zlepšování ceny hůboce pokleslých papírových peněz?

4. Jaké má důsledky národohospodářské a finanční, když se jednotka peněžní ve své ceně zvyšuje?

Zodpovězme si napřed aspoň poněkud z poslední otázky (4.), jaké důsledky finanční plynou ze zvyšované ceny peněžní jednotky: Stát, země, okresy a obce zadlužily se během války velmi značně. Jest těžko nyní přesně číselně dluhy ty vyšetřiti. Jenom nutno k některým dluhům poukázati. Zemských dluhů i s dosavadními deficity neuhrazenými jest jistě přes 1 miliardu korun, stát učinil výpůjčku hned při svém vzniku 1 miliardu korun („půjčka svobody“), obce a okresy jistě mají dluhů značně přes 1 miliardu korun. Vedle toho jsou v majetku našeho obyvatelstva rakousko-uherské půjčky předválečné; bude nutno hraditi aspoň část půjček válečných, vyplatiti účty nevyrovnané rakousko-uherskou válečnou správou atd. Schválně zde zatím opomíjíme kolující bankovky, protože ty chce ministr financí zadržením bankovek při okolkování, velikou majetkovou daní a valutními výpůjčkami silně omeziti. Ale i to jsou veliké oběti finanční, jelikož těchto daní by se dalo upotřebiti jinak užitečně a odnětím značné části majetku pozbuďou poplatníci mnoho ze své síly poplatné na dlouhé doby. Státu

se zmenší pravidelné roční daně, když velkou daní z majetku odejme značnou část jmění svému občanstvu. Jak viděti, budou finanční oběti, potřebné na zmenšení oběhu ohromného množství bankovek zajisté velmi těžké a jest otázkou, budou-li vůbec snesitelné a nezakrvácejí-li se při tom naše státní finance osudným způsobem.

Kromě obětí, které by se musily vynaložiti na vzetí velikého množství bankovek z oběhu, budou tedy veliké staré dluhy rakousko-uherské a naše vlastní, jimiž jsme zatíženi v korunové měně. Rakousko-uherských dluhů předválečných v majetku našeho obyvatelstva, pak válečných půjček, pokud náš stát bude musiti bradit, nedoplatků dodavatelům a vynucených vkladů poštovní spořitelnou, které byly pak vyplývány na válku, možno odhadovati nejméně na 10 miliard korun, ale možné je, že jejich suma vzroste až na 15 miliard korun. Našich vlastních dluhů válečných i předválečných bude jistě již asi na 4 miliardy korun. Lze tedy tyto závazky (kromě obětí na bankovky) odhadovati asi 14 až 15 miliardami korun. Odhad ten jistě je spíše menší než jaká bude zjištěná skutečnost.

Nuže, když koruna stoupne následkem napravované měny, jak totiž podle své úvodní řeči to zamýšlí náš ministr financí i Národní shromáždění, kdyby stoupla jen o jediný centime — a to zdá se zajisté býti stoupnutím téměř nepozorovatelným — jaký to bude míti účinek na tíhu těchto dluhů, znějících na dosavadní koruny? Na 15 miliard korun o jeden centime více za korunu znamená o 150 milionů frs. větší dluh a při 5%ním úrokování by to bylo $7\frac{1}{2}$ milionu frs. ročních úroků více! Kdyby koruna stoupla na př. o 10 cent., což ještě by nebylo velkým zdražením jejím, znamenalo by to zvýšení předválečných a válečných dluhů — mizerného to dědictví po staré monarchii rakousko-uherské — o celých 1.500 mil. frs., což při 5%ním úrokování by znamenalo větší roční úrokové břemeno 75 mil. frs. Tu každý se musí ptáti, proč se máme namáhati, aby ta naše nyníější bezcenná koruna je tolik měla zotavovati, když zvýšení její o maličkost pouhou 10 centimes připraví našemu státu hned větší dluh o $1\frac{1}{2}$ miliardy frs. ve zlatě? Stát svými vysokými daněmi má pracovati k tomu, aby svým věřitelům musil platiti stále a stále vyšší úroky? A tito věřitelé jsou právě ti, kteří za války zbohatli, kteří svými dodávkami, zásobami zboží a jeho zadržováním nabyli peněz, za něž skoupili pohledávky veřejné i soukromé, i nabyli jiných kapitálů. — A snese náš stát, který byl vyčerpán tolika válečnými ztrátami a pohromami hmotnými a morálními, takové ohromné náklady svých dluhů, které hodlá ještě velikými a těžkými daněmi zvyšovati v hodnotě? Což mají daně z majetku býti jen k tomu, aby stoupající cenou koruny následkem jich stále jen rostly náklady na státní dluhy? Vždyť by to byla hrozná Sisyfova práce uložená státním financím a stát by na konec snad ani nemohl

své věřitele uspokojiti a nebyl by schopen dostáti všem svým dlužným závazkům.

3. ZLEPŠOVÁNÍ MĚNY JE NA PROSPĚCH KAPITALISTŮ, NA HOSPODÁŘSKOU ZHOUBU PODNIKŮ A DLUŽNÍKŮ.

Domnívá se finanční správa naše, že citelně postihne majetkovou daní válečné zbohatlíky, že jim odejme jejich velké a nespravedlivé zisky, když daní těch použije, aby zlepšovala cenu koruny? Tak to naznačoval jistě finanční ministr, když mluvil o „devalvaci válečných korun velkou dávkou z majetku“.

Toto domnění je velikým a velmi lehkým hmatatelným klamem, jak nás o tom přesvědčí velmi prostinký a zcela lehký pochopitelný počet:

Dejme tomu, že někdo svými obchody za války vyzískal jmění nepřilíš velkého 100.000 K, které má buď v hotovosti nebo v pohledávkách, ve vkladech nebo jinak movitě uloženo. Jmění to mělo by ceny před okolkováním bankovek při počítání 1 K = 20 centimes (taková cena přibližně asi byla — 100.000 K po 0.20 frs. = 20.000 frs. Při okolkování bankovek a zrovna tak při vkladech nebo pohledávkách je zadrženo 50% a tedy volnou dispozici má tento vlastník jen s 50.000 K po 0.20 frs. = 10.000 frs., ostatní je zatím pro něho neupotřebitelné. Kdyby celá suma takto zadržaná, byla skutečně prohlášena za daň ze jmění, daň ta byla by opravdu při poměrně tak malém jmění ohromná. Kdyby však následkem této daně a veškerého ostatního zdanění, kterého výslovně se vedle zákona smí použítí jen k nápravě měny, tedy podle vysvětlivek ministra ke zlepšování koruny (ke zvyšování její ceny), mohlo by se lehkostáti, že za nějakou dobu by koruna stála až na př. 60 centimes.

Ministr financí přece řekl, že by jeho ideálem bylo korunu přivést až na předešlé niveau, totiž na niveau předválečné, kdy koruna stála 105 centimes ve zlatě.

Jaký byl by stav onoho vlastníka, který měl movitého kapitálu 100.000 K před zdaněním a před okolkováním bankovek a jemuž po velmi vysokém zdanění zbyla pouhá polovička 50.000 K? Onen nezdaněný kapitál měl ceny 100.000 K po 0.20 frs. = 20.000 frs. a zdálo se, že mu zbylo pouze po srážce daně 10.000 frs. Ale brzy koruna stoupala, až konečně dosáhla ceny 60 centimes. Kapitál daní ztenčený na 50.000 K má tedy cenu 50.000 K po 0.60 frs. = 30.000 frs., mnohem vyšší, nežli dříve 100.000 K nezdaněných, které při dřívější ceně 1 K = 0.20 frs. měly jen hodnotu 100.000 K po 0.20 frs. = 20.000 frs. ve zlatě! Patrně vysoká daň